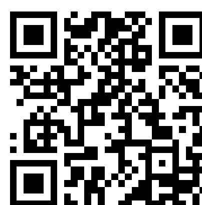
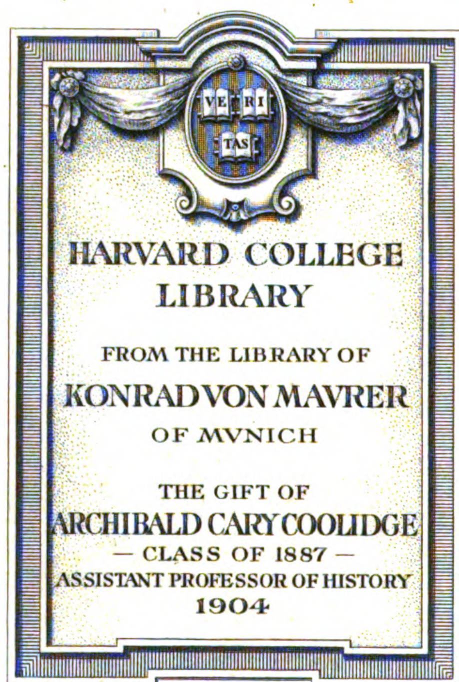

Widener Library
3 2044 055 073 050

VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

6. 7. Herr Stud. Markus Maurer med högaktning och tacksam[illegible] från förf.

UPSALA UNIVERSITETS ÅRSSKRIFT 1880.

FILOSOFI, SPRÅKVETENSKAP OCH HISTORISKA VETENSKAPER. VI.

23

STUDIER

ÖFVER

ÞIÐREKS SAGA AF BERN

AF

OSKAR KLOCKHOFF.

UPSALA.
AKADEMISKA BOKHANDELN.
(C. J. LUNDSTRÖM.)

STUDIER

ÖFVER

ÞIÐREKS SAGA AF BERN

AF

OSKAR KLOCKHOFF.

UPSALA 1880.
ESAIAS EDQUISTS BOKTRYCKERI.

Studier öfver þiðreks saga af Bern.

Af

Oskar Klockhoff.

En fråga, som under den sista tiden ofta varit föremål för undersökning, utan att man kan säga, att den blifvit på ett tillfredsställande sätt löst, är, om och i hvilken mån man kan tala om en inhemsk norsk literatur under medeltiden. Dess afgörande är också förbundet med många och stora svårigheter. En af dessa ligger i den omständigheten, att norska medeltidshandskrifter äro mycket sällsynta. Vígfússon har i sin upplaga af Sturlunga sagan (Prolegomena sid. ccxiii) ej kunnat uppvisa mer än tolf nu bevarade handskrifter, om hvilka man med säkerhet kan säga, att de äro skrifna i Norge och af norrmän[1]). Och då dessa, därigenom att de hafva att uppvisa åtskilliga norska egendomligheter, ej nödvändigt bevisa, att de verk, de innehålla, äro författade af norrmän, då dessa egendomligheter ju kunna hafva tillkommit genom att boken afskrefs af en norrman, så hafva vi icke ens de språkliga intygen att stödja oss vid. Återstå då endast de stundom ganska osäkra uppgifter, som finnas i skrifterna själfva eller samtidiga vittnesbörd. Detta torde ock vara det, som föranledt en dansk literaturhistoriker, G. Brynjulfsson, att i den af honom nyligen offentliggjorda Tristrams saga ok Ísönd (sid. 416) helt och hållet förneka Norges delaktighet i den norsk-isländska s. k. romantiska sago-

[1]) Dessa äro hss. till norska Homilier, A. M. 619, Olof den Hel. legendar. saga, Upsala 8, þiðreks saga, Stockh. 4 (denna dock delvis af isl. afskrifvare), Strengleikar och Elis saga, Upsala 4—7, Barlaams saga, Stockh. 6, Norges gamla lagar, A. M. 137, Speculum Regale A. M. 243, Thomas saga, Stockh. 17, Anecdoton Sverreri A. M. 114, Bergens Kalfskinn, A. M. 329, Röda boken A. M. 328, Aslak Boldt (vid branden 1728 i Köpenhamn gingo fyra förlorade: 2 till Fagrskinna och 2 till Norges gamla lagar).

literaturen och i stället söka göra troligt, att denna, hvars norska ursprung man just velat häfda, kommit till Norge från Suder- och Orknöarna, på hvilka öar den skulle blifvit öfverflyttad på norrönt språk, och att den på ett par ställen — I Tristrams saga och Elis saga — nämde öfversättaren Robert möjligen varit en orknöing. Emellertid saknar Brynjulfsson alla bevis till stöd för ett sådant antagande. Såsom ett sådant kunna vi ej erkänna hans förmodan, att den fornfranska Tristan — originalet till Tristrams saga — från England eller Skottland kommit till nämda öar och på dessa blifvit öfversatt. Härmed må förhålla sig huru som hälst; det är blott ett löst antagande, som hvarken bevisar, att literär verksamhet i allmänhet var okänd i Norge eller särskildt, att de franska romanerna ej på andra vägar kunde hitta vägen dit och där finna öfversättare.

En annan i motsatt afseende ytterlig åsikt har blifvit framställd af de norska literaturhistorikerna, nämligen att den norska literaturen under medeltiden stått, om ej på samma ståndpunkt som på Island, så dock på en mycket hög sådan, och att särskildt historieskrifningen börjat i Norge och sedan blifvit fortsatt och utvecklad på Island. Äfven detta antagande kunna vi ej anse bevisadt, då det hvilar på så många lösa förutsättningar, med hvilkas giltighet detsamma står och faller.

Om vi således måste betvifla tillvaron af någon egentlig norsk nationalliteratur, jämförlig med den, som Island samtidigt alstrade, så är det dock enligt vår mening orätt att med Brynjulfsson frånkänna detta land all literär verksamhet under medeltiden. En sådan fans för visso, ehuru den var inskränkt till ett särskildt område och berodde på särskilda förhållanden. Det var i öfversättningar och bearbetningar af främmande literaturalster, hufvudsakligen af romantiskt men till en del ock af teologiskt innehåll, som denna egentligen visade sig. Och att den bildning, på hvilkens grund en sådan kunde uppspira, fans i Norge, torde kunna få antagas. Det var nämligen vid denna tid, som norrmän började idka studier i Södern och särskildt i Frankrike, hvarifrån de helt naturligt förde med sig, då de återvände till sitt hemland, smaken för de franska riddarromanerna. Och att kännedomen om franskan nått en ganska stor utbredning i Norge, torde man kunna antaga äfven på grund af den uppmaning till studiet af detta språk, som gifves i *Konungs skuggsjá*. Det föreskrifves nämligen i denna, att hvar och en, som ville anses för en bildad man, skulle beflita sig om att lära

sig främmande språk, i synnerhet latin och franska (valska), "því at þær tungur ganga víðast", och vidare "en þó týndu eigi at heldr þínu máli eða tungu" — en direkt uppfordran att på norskt språk göra sin utomlands förvärfvade bildning fruktbärande [1]).

De förhållanden, som gjorde, att den utländska bildningen vann insteg i Norge, äro dock till största delen att söka i de norska konungarnes af Sverres ätt ifver för densamma. Många vittnesbörd från spridda håll intyga på ett otvetydigt sätt, att Sverres ättlingar ända till och med Håkan Magnusson (död 1319) dels själfva sysselsatte sig med studiet, ja, till och med öfversättningar af utländska literaturalster dels uppmuntrade andra härtill. Sålunda öfversattes en mängd s. k. riddarsagor, såsom Tristrams, Möttuls, Ivents, Elis, Karlamagnus, Partalopa m. fl. sagor, religiösa arbeten, såsom Barlaams ok Josaphats saga, Stjórn. Dels intyga dessa själfva, att de blifvit öfversatta på de norska konungarnes föranstaltande, dels kan man med stor sannolikhet sluta till, att så varit förhållandet [2]). För denna fråga hafva vi på annat ställe närmare redogjort och få därför dit hänvisa [3]). Dessutom hafva vi från Norges medeltid två arbeten, som äro särskilda i sitt slag och af högeligen stort intresse. Det ena är den ofvan nämda *Konungs skuggsjá*, som på sätt och vis kan anses för ett själfständigt inhemskt verk. Denna märkliga skrift intager inom den norska literaturen samma särskilda ställning som inom den svenska skriften *Um styrilsi konunga ok höfþinga;* båda äro författade efter utländska förebilder men på ett fullkomligt själfständigt sätt. Det andra är det, som utgör föremålet för denna uppsats, nämligen *þiðreks saga af Bern.*

Det gifves ingen nordisk saga, som så ofta varit föremål för en djupgående undersökning som þiðreks saga af Bern. Till omfånget en af de största, till innehållet den mest intresseväckande, till sammansättning den mest egendomliga af alla de sagor, som under medeltiden uppträda i Norge, har den gifvit upphof till mången undran och månget försök till förklaring. De händel-

---

[1]) Se *Kongespeilet*, Kristiania 1848, sid. 6.

[2]) En af dessa sagor, Barlaams ok Josaphats, skall konung Håkon Sverresson själf hafva öfversatt.

[3]) Partalopa saga, sid. II f.

ser, som i denna saga skildras, äro delvis kända från Eddakvädena, nämligen de, som röra sig omkring Sigurd Sven, Eddans Sigurd Fafnesbane, andra däremot endast från skilda tyska dikter. Det gäller då att bestämma, i hvilket förhållande sagan står till Eddan å ena sidan och de tyska dikterna å den andra; men härutinnan har man ej kommit till något fullt tillfredsställande resultat. Blott så mycket kan anses som alldeles afgjordt, att dess hufvudkälla är att söka i Tyskland. Men något egentligt original har man ej kunnat uppvisa; den visar i förhållande till de nu bevarade tyska dikter, som behandla samma ämnen, en så betydande olikhet, att man måste betrakta den antingen som en fri norsk bearbetning af tyska källor eller som en öfversättning af nu förlorade sådana. Det är denna omständighet, som också förlänar sagan sitt stora intresse, och det är afgörandet af, huruvida det förra eller senare utgör grunden till dess uppkomst, som hittils utgjort föremålet för alla de undersökningar, som blifva företagna angående denna saga. Utan att vilja närmare inlåta oss på denna svåra fråga, synes det sannolikast att både inhemska och utländska element här blifvit förenade. Af åtskilliga intyg vet man med visshet, att i Norge särskildt sägnerna om Sigurd varit sedan urminnes tider kända. Vi hafva i behåll folkvisor, upptecknade i Norge, hvilka behandla Sigurds bedrifter i nära öfverensstämmelse med Eddasångernas framställning; vi hafva vidare episoder ur Sigurdssägnen bevarade uti inristningar på ålderdomliga kyrkoportaler och kyrkostolar af trä från norska landskyrkor. Om man sammanställer dessa lämningar af Sigurdssägnen med dem vi äga bevarade genom Eddasångerna och minnesmärken från Sverge: Sigurdsristningarna på Ramsundsbärget och Gökstenen samt dopfunten från Norums kyrka i Bohuslän [1]), så finna vi, att sägnen varit gängse i hela Norden sedan urminnes tider. Vi hafva därmed icke sagt, att dessa älsta minnen från Norge och Sverge häntyda på några Sigurdskväden, alldeles likartade med dem, som innehållas i den poetiska Eddan. Därom lämna dessa minnen ingen underrättelse. De säga blott, att ämnet är detsamma, formen, i hvilken det varit framställdt, är för oss okänd. Man har visserligen velat uti folkvisorna, i synnerhet dem, som behandla nordiska ämnen [2]), se lämningar af

[1]) Den sistnämda torde dock snarast vore att räkna för norsk.

[2]) Sådana äro t. ex. visorna om Sveidal och Torkarl, den förre behand-

en urgammal diktning, men detta är utan tvifvel oriktigt att antaga. Dessa visor kunna i allmänhet icke tillmätas någon så synnerligen hög ålder, och många äro bevisligen i senare tider diktade efter prosaiska framställningar, såsom förhållandet är t. ex. med visorna om Ivar Erlingen (Landstad sid. 157, 252 och i synnerhet 861), hvilka synas stödja sig på Ivents saga och således icke äro äldre än 1200-talets senare del.

Då i Norge vid trettonde århundradets midt de tyska sägnerna om Sigurd blefvo kända och upptecknade på norskt språk, så var det att vänta, att de gamla föreställningarna härvid skulle utöfva något inflytande. Vi finna ock spår därtill i þiðreks saga. Namnen äro ofta desamma som i Eddasångerna: det tyska *Sigfried* blef *Sigurdr*[1], *Gunther* blef *Gunnarr*, *Hagene* blef *Högni*, *Gêrnôt* blef *Guthormr* (dock blott i en redaktion), Sigfrieds svärd *Balmunc* blef *Gramr*, hans häst kallas *Grani* (troligen nordisk form, som är att sammanställa med *grá*, grå, ehuru vokalen blifvit förkortad; jfr *Brot of Sigurðarkv.* 7: *grár jór)*. Ännu flere nordiska drag finnas anförda hos Storm, *Nye Studier over Thidreks Saga (Aarb. for Nord. Oldsk. og Hist. 1877*), sid. 320—321. Men oafsedt sådana mera enstaka stående spår af inhemska beståndsdelar, visar hufvudstoffet tillbaka på tyska källor. Härom kan ej någon meningsskiljaktighet uppstå. Men däremot är man ej ense om, huruvida sagan leder sitt ursprung direkt från Sydtyskland, hvarest de nu bevarade tyska dikterna höra hemma och dit hufvudhändelserna i dessa förläggas, eller genom nordtyska dikter kommit till Norge. Någon tredje möjlighet finnes icke utom tilläfventyrs för Brynjulfsson, hvilken, såsom ofvan (sid. 2) blifvit visadt, förflyttar hela den norska literaturen öfver till Suder- och Orknöarna. Ett märkligt bidrag till lösningen af denna fråga har nyligen blifvit lämnadt af Storm i hans nyss nämda arbete, *Nye Studier*. Hufvudresultatet af hans undersökning är, att han anser, att þiðreks saga närmast leder sitt ursprung från lågtyska källor i enlighet med hennes egen uppgift, samt att hon från början utgjorde ett sammanhängande helt och icke ett löst sammanställande af skilda beståndsdelar. Hvad det första beträffar, så synes detta hafva all sannolikhet för sig. I sagan förekomma icke så få afgjordt låg-

---

lande samma ämne, som de isl. kvädena Grógaldr och Fjölsvinnsmál, den senare samma ämne som þrymskviða.

[1]) Några gånger förekomma dock det ty. *Sigfrœðr*, t. ex. sid. 166,

tyska namn: *þiðrekr* (hty. *Dietrich*), *Vaðe* (hty. *Wate*), *Attila* (hty. *Etzilo*, *Etzel*), *Vildifer* (= *vild-ever*, vildsvin, hty. *wild-eber*), *Viðga* (hty. *Vitico*) och många andra (se Storm, *Sagnkredsene om Karl d. St. og Didrik af Bern*, *Kristiania* 1874, sid. 109 *f.*); vidare *alpandir* (lågty. *olpendêr* för *olpent-dêr*, hty. *olpent-tier*). På Nordtyskland hänvisar ock lokaliteten. Då i de högtyska dikterna hufvudhändelsernas ställe Hunaland förlägges till Ungern, förlägges det i þiðreks saga till Nordtyskland. Hvad sammansättningen beträffar, så synes frågan härom ännu vara oafgjord. Det har, såsom vi tro, ej lyckats Storm att nöjaktigt förklara orsakerna till alla de motsägelser och ojämnheter i framställningen, som förekomma. Besvarandet af denna fråga utgör således fortfarande det önskningsmål, hvarpå fortsatt undersökning bör vara riktad.

Hvar och en, som af en eller annan anledning har studerat þiðreks saga, har ock egnat uppmärksamheten åt de handskrifter, i hvilka hon finnes bevarad, och i dessa sökt stöd för de åsikter, han velat förfäkta. Dessa förete ock högst märkliga olikheter sinsemellan. Hufvudhandskriften är Cod. Holm. 4 perg. fol. — den enda membran, som finnes —; två pappershss. i A. M. samlingen i Kbhvn samt en, innehållande en del af sagan, i Stockh. Bibl. (100 fol.) bilda en särskild grupp. Härtill kommer den svenska Didriks sagan från 15 århundradet, som ock är af stor betydelse för kritiken af sagan. Noggrann beskrifning af hss. finnes i företalet till Ungers förträffliga upplaga af þiðreks saga. Beträffande den svenska bearbetningen antager han, att denna blifvit öfversatt från fornnorska, hvilket är obestridligt, och just efter den membranhandskrift, som finnes i Stockholm. Denna skall enligt Storm (Norsk Historiskt Tidskr. 1878, sid. 191) öfver Bergen genom därvarande Birgittinerkloster kommit till Vadstena före midten af 15 århundradet och icke långt därefter blifvit öfversatt på svenska. Den hade då varit fullständig men har sedan blifvit defekt i början och flerestädes inuti (se Ungers företal, sid. XIII f.). De skäl, som Unger anser talande för det antagandet, att den svenska öfversättningen härleder sig från denna membran, äro, att på de ställen, på hvilka en lucka finnes i membranen, därför att afskrifvaren öfverhoppat något, vare sig en hel linie eller enskilda ord, samma lucka också finnes i den svenska öfversättningen (Ungers

företal, sid. VIII f.). Men detta utesluter dock icke möjligheten af ett annat antagande, nämligen att den norska membranen själf är en afskrift af en handskrift, som haft dessa luckor och möjligen varit originalet till den svenska öfversättningen. Det sista blefve nödvändigt att antaga, om sådana ställen kunde påvisas i den sistnämda, som visa öfverensstämmelse med de isl. pappershandskriftena emot membranen och således peka på en ursprungligare källa än denna. Något sådant har man hittills icke alls satt i fråga att undersöka, emedan den af Unger framställda meningen ansetts fullt tillfredsställande. Då jag genomgick de olika hss. både sv. och norsk-isl., påträffade jag flere ställen, där på ett påfallande sätt det ofvan antydda förhållandet syntes äga rum. Jag företog mig därför att särskildt anteckna alla sådana ställen. Resultatet häraf går jag nu att meddela för att sedan taga i öfvervägande, hvilken slutsats med anledning däraf kan dragas.

Svenska öfversättningen.	*Isl. pappershss. A och B.*	*Fornnorska membranen.*
slanga 78,9 [1]).	Slangi AB [1]).	Elangi 97 not 18 [1]).
saknas 102,2.	*saknas* AB.	Drecanflis 117,15.
rwnslo 105,5.	Runtslu A; *saknas* B.	Rimslo 120,12.
sintram 110,6.	Sintram AB.	Sistram 123,5.
aldinfils 111,8.	Alldinfil B; Addinfils A.	Aldinflis 123,17.
niderkomen 112,9.	niðrkominn AB.	cominn 124,18.
En by ligger i skana som twmbatorp heter 114,1.	i þeim bœ er heitir Tumaþorp a Skaney AB.	þar sem nv er kallat Tvmmaþorp 126,19.
fiill 119,6.	fil AB.	alpanndir 133,4.
han størte till jorden aff sinom hæst och besuimade 135,4 B [2]) (sid. 325).	fell hann til jardar af hesti sinum i svima AB.	fell hann til jarðar af hesti sinvm oc sva þavt at hans þvnvangvm. at mioe sva vissi hann ecki til sin 147,25.
Runsten 144,10.	Runnsteinn B *alltid;* Reimsteinn A.	Rimsteinn 154,21.

[1]) Sifforna hänvisa vid *sv. öfvers.* till *kapitel och rad* enl. Hyltén-Cavallius upplaga (i Sv. Fornskr. Sällsk. Saml. V), vid *membranen* till *sida och rad* i Ungers upplaga. Isl. pap. hss. A och B såsom i samma upplaga. Då endast en af de sistnämda hss. anföres, har den andre samma läsart som membranen. Siffrorna vid Mágus saga, som innehåller några stycken ur þiðr. s.. hänvisa till sida och rad i den yngre red., utg. Köpenh. 1858.

[2]) Handskriften B enligt Hyltén-Cavallius upplaga.

Svenska öfversättningen.	*Isl. pappershss. A och B.*	*Fornnorska membranen.*
henne (*gen.* = sinum) 161,4.	sinum AB.	.i. (= einum) 170,18.
detzleff danske 162,10.	þetleifr danski AB.	þetleifr 173,6.
stolte fasholt 162,10.	Fasold stollzi AB.	Fasold 173,6.
sintramaffvenedi162,11.	Sintram af Fenidi AB.	Sistram 173,6.
leons huffuod 163,3.	hofði leonsins B; hofði leoninu A.	hofði hans 173,14.
en bla skioll. ther i stod en blakkathæst175,1.	skiolld blan oc a markaðr hestr með bleikum lit AB.	skiolld blan oc a markað (!) bleikum lit 174,8.
hwit som snio 165,3.	hvitan sem sneo A *och cod.* 100; hvitan B; bjartan sem snjá *Mág. s.* 92,7.	hvitan sem nepor (*el.* nevor) 174 not 10.
slanga 165,17.	slangi AB.	sangi 175 not. 3.
krusat har 173,1.	hrokkinharr AB; hrökk vel *Mág. s.* 91,6.	*saknas* 179,13.
Thesse sato alle nær konung didrik alla vpa en benk 177,1.	þessir sitia nu allir a einn pall með þiðreki konungi AB.	*saknas* 182,21.
dyrlege 177,4.	dyrlegum AB.	dyrvm 182,24.
saknas (sid. 137).	*saknas* AB.	Kap. 194 (*Viðgas och Etgeirs släktskaps-förhållande*).
A then xije skioll star en fill 185,19.	A hinum .xiii. skilldi er markaðr einn fill AB.	Nv er æptir enn .xiij. skiolldr. þar er a maðr oc æinn fill 190,18.
detzleff danske 185,20.	þettleifs danska A.	þettleifs 190,19.
onda klæder 186,1.	vond klæðe AB.	klæðe 191,4.
Sigord swarade 187,14.	Nu svarar Sigurðr AB.	*saknas* 193,5.
bunnen 189,15.	bundit AB.	fundit 195,26.
borgena 190,1.	borgina AB.	hollina 196,5.
konung ysung swarade 190,8.	Nu svarar Isungr konungr AB.	*saknas* 196,14.
xj søner 191,2.	.xi. synir AB.	menn 196,17.
stolte 196,1.	stollzi AB.	sterki 198,30.
vpa fasholt[s] hielm 196,15.	i hialm Fasolld AB.	*saknas* 199,14.
spiwtskafft 196,16.	spiotskopt AB.	spiot 199,16.
myn winstra arm 197,6.	vinstra arm mer AB.	vinstri hœnd mina 199,24.
then wekaste konungs søn 197,23.	Var sia konungs son usterkastr A.	*saknas* 200,8.
gik fram 198,1.	gengr framm AB.	riðr til 200,9.
mot hanum 198,1.	imoti (igegn A) honum AB.	*saknas* 200,9.

Svenska öfversättningen.	*Isl. pappershss. A och B.*	*Fornnorska membranen.*
iak skall nw dræpa tik vtan tw løser hagen min gode wen, konungens son sagdis thz gerna wilia gøra 200,30.	(oc kvæz) munu binda hann [eða drepa nema hann lati lausan Hogna (*saknas i* B), ok þat vill konungs son giarna AB.	(oc kvæz) munu binda hann ef hann vill æigi lœysa sic sva at gefa gang Hogna oc lœysa hann 202,1.
han 203,27.	hann AB.	þann 203,29.
huffuod 204,6.	hofuð B.	vapn 204,8.
wenner 206,15.	vinir AB.	felagar 205,26.
illa talat 206,16.	illa mællt B.	mæli illa 205,27.
Om morgonen arla 207,1.	At morni A.	oc er þessi nott er liðin. þa 206,1.
kende han giorla mymmingx æg 207,14.	kennir nu at hann hefir Mimung A.	þat at visu hæuir hann nu Mimung 206,22.
mz mykin priiss 209,11.	með enum mesta pris B.	oc er forkunnar veglig firir allra luta sakir 208,16.
skirma mz hwassa swerd 213,14.	skylmaz með hvossum sverðum AB.	hava hvoss suerð 211,24
wredeliga 213,19.	reiðulega AB.	heldr reiðr 212,5.
iram 213,27.	Iron AB.	ran 212 not. 8.
saa till herbert, oc han sag till henna igen 216,15.	oc nu litr hon til hans oc [hann til hennar ok hlær (ser hann igegn B) AB.	oc nv lær hon til hans oc hann til hænnar i gegn 216,6.
mø 216,16.	mey A.	fylgisskonu 216,8.
jomfrwnar fader haffde att 221,10.	att hafði Drusian konungr AB.	att hofðu dœttr Drusians konung 220,16.
saknas 221,12.	*saknas* AB.	Gudilind 220,18.
konung attilia frilla 223,4.	ambatt Attila konungs B.	ambatt Erca drottningar 221,2.
sprang snart op 225,7.	spratt upp A.	stendr upp skiott 222,16
bida wij her 240,16.	biða her AB.	biða hans 254,24.
rider 241,17.	riða AB.	raða 255,18.
mwndia 241,19.	Mundiu AB.	Mundinu 255,20.
for konungen 242,1.	firir konung A.	a fund Erminrix konungs 255,26.
wlfart 242,7.	Ulfarð A; Ulfar B.	Ulfrað 255,31.
hadhom 253,15.	hofðum AB.	hofom 263,29.
æy lenge 254,1.	um hrið A.	æitt misseri 264,5.
tw biuder tit huffuod for hanum 254,21.	Nu bioðit þer firir hann (þat B) yðart hofut AB.	Nu bioðit þer fru yðart hofut 264,27.
myna 255,22.	minn B; litinn A.	þann 265,28.
saknas 258,8.	*saknas* AB.	er 268,9.

Svenska öfversättningen.	*Isl. pappershss. A och B.*	*Fornnorska membranen.*
winskap 258 15.	sætt ok vinatta AB.	sætt 268,15.
margreffue rodger 264,14	margreifi Roðingeir B; margir riddarar A.	margreifinn 274,7.
for 265,16.	ferr AB.	bærsk (*af* berja) 275,21.
konung didrik sagde 266,12.	sagði þiðrekr konungr AB.	*saknas* 276,22.
detmar 267,10.	þettmar A; þetter B.	þether 277,15.
bæter redde 270,13.	betr (til vigs *till.* B) bunir AB.	bera bætri vopn en þit 280,21.
Tha fik hon 270,28.	hon lætr fa AB.	hon letr fœra 281,5.
förstli 271,13.	fyrst AB.	*saknas* 281,31.
konung didriks 271,17.	þiðreks konungs AB.	þiðreks 282,1.
gransporth 272,6,14.	Gransport A; Grunzport B.	Gronsport 282,21,31.
vel wampne (*f.* wapnade?) 273,4.	allir vel bunir AB.	albunir 283,12.
jach 274,18,19.	ek AB.	hann 284,7,8.
gransport 274,22.	Grænsport A; Grunnzport B.	Gronsport 284,13.
saknas 275,8.	*saknas* A; hinn bezti vin þiðreks konungs B.	maðr þiðreks konungs 284,27.
tith landh 275,12.	minu landi B.	yðro liði 284,31.
en aff them 277,7.	æins þæirra AB.	*saknas* 286,1.
j alla thera ludha 280,8.	ollom sinum luðrum AB.	ollom sinom mannom 287,24.
tu nödher mik ther til 283,20.	nu geri ek þat nauðigr er AB.	nu geri ek þat verk at 290,24.
renalsz baner mestere 284,9.	riddara er bar merki Reinalldz AB.	riddara er bar merkit 291,11.
musala 286,14.	Musala AB.	Musula 292,6.
wlfardh 288,16.	ok Ulfarð AB.	*saknas* 294,7.
idra söner 288,28.	yðra sonu A.	sina iunkhærra 294,19.
war koth ok gladh 289,12	Ver nu katr ok glaðr AB.	ver nu katr 295,8.
gransporth 290,1.	Gransport A; Grönsport B.	Gronsport 295,15.
gik til henne ok 290,25.	gengr til drottningar ok A.	þegar sem hann kemr firir hennar sæing 296,19.
[hans] brödher 294,1.	hans brœðr AB.	hans broðer Haugni 299,29.
I morgon arla 294 9.	I morgun snemma A.	þann dag er a morgin er 300,10.
slogha sina hundha löse 295,9.	sla lausum sinum hundum AB.	lausum *saknas* 300,26.

Svenska öfversättningen.	*Isl. pappershss. A och B.*	*Fornnorska membranen.*
dagh 295,36.	dag A.	morgin 301,26.
ostancia 297,3.	Ostancia B.	Ostacia 302,26.
saknas 298,14.	*saknas* AB.	aðrom manne 303,19.
britania landh 301,21.	landi B; Bertanga liði A.	Bertanga 305,33.
margreffue *rö*dger303,12	margreifanum Roðingeir B.	margreifanum 308,3.
mz os skolo fara 305,37.	þurfu með oss at fara AB.	með oss *saknas* 310,15.
om alth sith landh 307,1.	um allt sitt land AB.	vpp i sitt land 311,1.
j thera tiæl 307,10.	i sinum landtiolldum AB.	með sinum landtiolldum 311,18.
til haghen 308,12.	a Hogna A.	*saknas* 311,32.
ropadhe til honum ok sagde 309,2.	kallar ok bað AB.	bið 312,9.
(stodh Gunnar op ok) clædhe sik 310,1.	(er) klæddr AB.	(er) a fotvm 312,27.
thy jach veth 310,14.	[þvi at (er B) ek veit AB.	ek veit 313,11.
haghen swarede 316,5.	þa mælite Hogne AB.	*saknas* 318,19.
clædde 318,20.	klæddir B.	buner 319,31.
alth swarth 318,41.	alsvart B.	allsnart 320,18.
fagerth sollsken 319,2.	fagrt skin AB.	fagrt sem (hann letr *etc.*) 320,24.
hagen swaredhe 320,5.	Nu suarar Hogni AB.	*saknas* 321 not 19.
sagh 321,1.	ser AB.	skill 322,6.
lop 323,2.	rann AB.	renn 323,21.
vi drykkom 223,16.	dreckum ver AB.	ver *saknas* 324,4.
jron 332,11.	Irungr AB.	hann 329,30.
folqwardh speleman tin godhe wen 334,8.	Folkher þinn leikmaðr AB.	Folkher þinn felage 330,25.
brinnandhe brandh338,1	logbrand A; elldibrand B.	brand 332,25.
myn gode wen 340,4.	hinn goði varr vin AB.	hinn goði 334,22.
ware han 342,6.	væri hann AB.	verir þu 337,31.
fasth 343,9.	fast A; hvatt B.	huast 338,19.
hillebrand swaredhe 344,3.	þa svarar Hilldibrandr AB.	*saknas* 339,13.
saknas 344,26.	*saknas* AB.	sialfr 340,1.
saknas 344,38.	*saknas* AB.	annarri sinni hendi 340,15.
saknas 366,9.	*saknas* AB.	Herra 359,8.
giffua 366,10.	gefa AB.	launa 359,9.
læsthe 367,11.	læsir AB.	lętr 360,7.
læsthe han alla tre d*ö*rena 367,16.	hann læsir ollum hurðum A; ok læsir hurðina B.	Hann lycr aptr annari hurðinni oc enni þriðiv 360,12.

Såsom resultat har denna jämförelse gifvit öfver hundra beröringspunkter mellan den svenska öfversättningen och de isl. pap. handskrifterna emot membranen. Visserligen äro bland dessa många af den beskaffenhet, att de, hvar för sig betraktade, kunna bero på en ren tillfällighet, såsom då t. ex. sv. har *rwnslo* 105, 5 och isl. *Runtslu* mot mbr. *Rimslo* 120, 12; sv. *Runsten* 144, 10 och isl. (B) *Runnsteinn* mot mbr. *Rimsteinn* 154, 21; sv. *alth swarth* 318, 41 och isl. *alsvart* mot mbr. *allsnart* 320, 18 — i dessa fall kan nämligen hs. skrifsätt lika väl hafva gifvit anledning till den ena som den andra läsarten —, eller då i sv. och isl. yttranden i direkt tal ofta inledas med angifvande af den persons namn, som talar, ss. *Didrik sagde*, *Ysung svarade* o. s. v., under det att intet sådant finnes i membranen, eller då öfverensstämmelsen äger rum endast med den ena isl. hs.[1]). Men oafsedt dylika ställen, finnes dock ett tillräckligt antal likheter, hvilka icke kunna hafva slumpen att tacka för sin tillkomst. Jag har därför utan tvekan upptagit äfven dessa mindre bevisande ställen, emedan de dock gifva ett stöd åt sådana, som synas mig vara fullt säkra. Några af de sistnämda förtjäna att särskildt framhållas.

Sv. kap. 112, no. sid. 124 (kap. 108). Didrik af Bern hade gifvit Heime svärdet Naglring. Detta tyckte Viðga illa om, emedan han var fientligt stämd mot Heime, som vid ett tillfälle lämnat honom i sticket. Då Heime mottagit svärdet, säger han därför hånfullt (enl. membranen): *Vist ertu Naglring illa cominn.* Sv. har här i likhet med AB *niderkomen.* Det måste förefalla besynnerligt, om sv. här ej varit nöjd med originalets *cominn*, mot hvilket intet finnes att invända i språkligt hänseende, utan i stället af egen ingifvelse insatt det ovanligare *niderkomen*, som då kom att alldeles sammanfalla med *niðrkominn* i AB. Långt rimligare synes det vara, att det sistnämda varit det ursprungliga, som i sv. och AB öfverförts från deras original, i mbr. däremot förändrats.

Sv. kap. 177, no. sid. 182. De första raderna i membranens kap. 189: *þessir — sagt* äro af Unger insatta i texten ur AB. Grunden till deras utelämnande i membr. är, att enligt skrifvarens no. 2 anordning kap. 189 kom att stå omedelbart efter kap. 171, som börjar med: *Allir sitia þessir a einn pall*, och ett uppre-

[1]) Sistnämda ställen hafva ock i allmänhet blifvit utelämnade, såvida de ej företett någon anmärkningsvärd likhet.

pande häraf blef då öfverflödigt. Sedan inskött skrifvaren no. 3 beskrifningen på þiðreks och hans kämpars rustning (kap. 172—188), men utan att intaga första punkten af kap. 189, som den föregående skrifvaren uteslutit. I sv. öfverraskas man af att finna denna punkt, nästan ord för ord svarande mot AB. Härtill måste vi då antaga orsaken vara densamma som beträffande det nyssnämda *niderkomen.*

Sv. kap. 186, no. sid. 191 (kap. 201). Då konung Isung i Bertangaland skulle sända en af sina män att utkräfva skatt af þiðrek, bad Sigurd Sven att få utföra denna beskickning. Han besluter göra det under förklädnad. Det heter enl. membr.: *Nu tekr Sigurðr ser vapn oc klæðe oc æinn illan hest.* AB utesluta *vapn oc* men hafva i stället *vond.* Sv. har *wapn oc onda klæder,* hvilket säkerligen är den ursprungliga läsarten.

Sv. kap. 197, no. sid. 199 f. (kap. 212). I de föregående kapitlen berättas, huru fem af Isungs söner efter hvarandra besegra fem af þiðreks kämpar. I detta kapitel skildras enviget mellan Omlung och Isungs sjätte son. Den förre beder sin fader, Hornboge, att hjälpa sig med vapnen. Han säger enligt membranen: *Tac — minn skiolld oc bitt hann við vinstri hænd mina.* Här är *hænd* utbytt mot det ursprungligare *arm,* som förekommer i sv. och AB. Därefter försiggick enviget, och slutet blef, att Omlung segrade. Det heter sedan i membr.: *hævir þeirra viðskippti sua farit sem firir hafði ætlat Sigurðr sveinn.* Här fattas tydligen angifvandet af sättet, huru Sigurd kunde ställa så till, att Omlung segrade. Detta sker i A, som tillägger: *Var sia konungs son usterkastr,* och i sv., som i öfverensstämmelse därmed har: *Sigord swen haffde skikkat mot Amlunge then wekaste konungs søn.* Beviskraften hos detta ställe försvagas något därigenom, att tillägget äfven saknas i B; men å ena sidan är öfverenstämmelsen mellan sv. och A så i ögonenfallande, att den synts böra särskildt framhållas, å andra sidan kan det lätt tänkas vara en ren tillfällighet, att B och membr. i denna punkt äro lika. Att sv. och A härvid innehålla det ursprungligare, synes påtagligt.

Sv. kap. 280, no. sid. 287 (kap. 330). þiðrek och Sifka draga mot hvarandra. Sifka låter blåsa i kon. Erminriks "basun". Då Viðga och Reinald höra detta, "*þa lata þæir blasa* (sc. *basun) ollom sinom mannom til at vapnaz*" (enl. membr.): då låta de sin basun, gifva tecken åt alla sina män att väpnas. AB och sv. hafva i st. f. *mannom: luðrum* (sv. *ludha),* hvilket

ger en helt annan mening: då låta de blåsa i alla sina stridslurar (sv.: *tha blæsthe the j alla thera ludha).*

Sv. kap. 319, no. sid. 320 (kap. 375). Niflungarne gästa konung Attila i Susat. De äro många, och Attila ser, att de ej kunna få rum i hans sal. Sedan heter det enl. membranen: *En nu er gott veðr oc fagrt sem hann letr bua væizluna i einum apalldrsgarðe:* men nu är det godt och vackert väder, då (eg. som) han låter tillreda gästabud i en trädgård. AB hafva *skin* i st. f. *sem*, och meningen blir då: men nu är det godt väder och vackert (sol)sken; han låter etc., och sv. i öfverensstämmelse härmed: *tha war fagerth sollsken thy loth han etc.*

Sv. kap. 332, no. sid. 330 (kap. 388). Folkher kallas enl. membranen Högnes *"felagi"*. I sv. öfvers. har han alltid i enl. med tyska dikter epitetet *"speleman"*, och i AB kallas han på detta ställe *leikmaðr*, hvilket tyder på, att Folkhers tillnamn ej varit så främmande för den norska þiðrekssagan, som Storm menar. Ännu ett stöd härför gifva AB strax efter, då det heter: *þa suarar Hogni. Haf mikla guðs þauk firir huersu þu lezt syngia þinn horpustreng* — en tydlig häntydan på Folkhers epitet. Membr. har i st. f. *þinn horpustreng: þitt suerð i hialmum Huna.* Sv. afviker här från de öfriga.

Dessa äro några af de ställen, på hvilka AB och sv. öfversättningen tydligen innehålla samma läsart, under det att membranen innehåller en något afvikande. Ännu flere skulle kunna särskildt framhållas, men de redan anförda äro af den art, att de ej kunna bero på en ren tillfällighet, utan med nödvändighet bevisa, att den svenska Didrikssagan icke, såsom Unger och efter honom Storm, Treutler m. fl. antagit, är öfversatt från den nu i Kongl. Bibl. i Stockholm förvarade membranen af den norska þiðreks sagan utan från en annan, som nu gått förlorad. Den svenska öfversättningen får härigenom ett ökadt värde; den fyller ej blott luckorna i den norska membranen utan står jämte denna som representant för en förlorad fullständig handskrift. Dock måste de vittnesbörd, som den svenska öfvers. lämnar, behandlas med stor försiktighet. Den bär nämligen tydliga spår af godtyckliga förändringar, som lätt kunna blifva vilseledande. Att rätt kunna uppskatta beskaffenheten af den hs.. efter hvilken den är öfversatt, har därför sina stora svårigheter. Dock är det tydligt, att den stått den nu bevarade norska membranen mycket nära; ja, af åtskilliga tecken att döma, skulle man kunna draga den

slutsatsen, att den förre varit originalet till den senare, och att således många af de egendomligheter, som i den senare förekomma, få skrifvas på den förres räkning, af hvilken den blott vore en någorlunda trogen afskrift. Detta gäller i första rummet de öfverhoppningar och skriffel, hvilka redan Unger, såsom i det föregående är nämdt, anmärkt förekomma i den svenska öfversättningen.

Men å andra sidan låter det ock tänka sig, att den förlorade handskriften innehållit något, som i de öfriga no.-isl. hss. saknas men från denna öfvergått till den svenska öfversättningen. Vi vilja påpeka några fall, där detta kan tänkas vara förhållandet. Det har redan blifvit anmärkt af Unger (þiðr. saga s. VI f.) och Storm (Sagnkredsene s. 149), att den sistnämda i två punkter erinrade om tyska källor, utan att något motsvarande kan påvisas i den norska eller de isländska bearbetningarna. Den ena innehåller beskrifningen på Heime (þiðr. saga s. 24, 6; sv. öfvers. kap. 14). Det heter om honom i AB — membranen är här defekt — *hans armar voru skammir ok afburðar digrir . þykka hond hefir hann . er skammvaxinn ok miðmior. Vm herðar er hann ferstrendr . fotrinn digr ok allir hans leggir eru skammir . ok eigi þvi siðr er hann allra manna sterkastr.* Den svenska öfvers. har på motstvarande ställe: *han haffde langa arma oc iiij alboga oc tiwkka hænder oc fagra finger, han war en liten man ræt fyreskoten*, och visar häruti en obestridlig likhet med "Der Rosengarten", där det heter om Heime:

er hat fier elenbogen
mit seinen langen armen
bestreit er die recken wol - -

(Heldenbuch från 1477, s. 619, 16).

Den andra förekommer i skildringen af det sätt, hvarpå Sigurd gjorde sig osårbar: han smorde sig med den dödade ormens blod. Det heter i membranen (s. 168, 14) och AB: *oc nu ferr hann af (ollum* tillf. AB) *sinum klæðum oc riðr a sic allan bloðinu . þar sem hann ma til taka . a milli hærðanna ma hann æigi til na.* På motsvarande ställe i den sv. öfvers. heter det (kap. 158, 37): *oc sidan for han aff sinæ clæder oc sølade sik all i ormens blod . et lønnaløff lag mellom hans hærdar ty kom ther engen blod vpa.* Här visar sv. öfvers. öfverensstämmelse med Nibel. L. str. 902 (Bartsch uppl.):

Dô von des trachen wunden vlôz daz heize bluot,
und sich dar inne badete der küene recke guot,
dô viel im zwischen herte ein linden blat vil breit.
dô mac man in verhouwen: des ist mir sorgen vil bereit.

På Ungers och Storms ståndpunkt kunna dessa två ställen ej förklaras annorlunda, än att i Sverge tyska dikter, som behandlat dessa ämnen, varit kända och af den svenske öfversättaren af Didriks sagan använda. Men månne icke de kunna förklaras så, att den handskrift, som denne följt, varit i så måtto fullständigare, att den haft dessa uttryck? Detta kan med trygghet antagas med afseende på det första stället. Här hafva vi blott de isl. hss. att åberopa, emedan membr. är defekt, och det är ju lättare att antaga, att dessa uteslutit något, än att den sv. öfversättaren gjort ett tillägg, som skulle tyda på en noggranhet, som i allmänhet icke är hans starkaste sida. Han ville nämligen icke åstadkomma någon kritisk skildring af dessa händelser, utan nöjde sig med ett någorlunda fullständigt återgifvande af den norska sagan. Det visar sig ock, att han i öfrigt mycket noga följer sitt norska original: *þykka hönd* — sv. *tiwkka hænder*, *skammvaxinn* — sv. *en liten man.* Det andra stället saknas visserligen både i membr., som här är fullständig, och i de isl. hss., men detta är ej afgörande, då en öfverensstämmelse i att utesluta något lätt kan vara tillfällig. Äfven här följer den sv. öfvers. i öfrigt sitt original: *oc nu ferr hann af sinum klæðum oc riðr a sic allan bloðinu* — sv. *oc sidan for han aff sinæ klæder oc sølade sik all i ormens blod.*

Men om det ock är sannolikt, att något tyskt inflytande i dessa två fall ej gjort sig gällande uti den sv. öfvers., så torde dock ett sådant icke böra helt och hållet förnekas. Det har blifvit framhållet, att en del namn och tillnamn uti denna öfverensstämma närmare med tyska än norsk-isl. former, sådana dessa senare visa sig i de nu bevarade hss. Detta kan bero på en bekantskap med den tyska Heldenbuch eller ock en jämkning efter de tyska namn, som redan under medeltiden började användas i Norden, och förskrifva sig från en senare afskrifvare af sagan [1]). Men att med afseende på ett eller annat en annan förklaringsgrund skulle kunna ifrågasättas, visar Folkhers tillnamn, hvilket på ett ställe i AB, såsom ofvan är nämdt, återgifves med *leikmaðr*, motsvarande det tyska *spilman.*

---

[1]) Se Storm, Sagnkredsene, s. 148 ff.

Den föregående undersökningen har gifvit vid handen, att den svenska Didrikssagan stödjer sig på en nu förlorad norsk handskrift. Denna omständighet gör en förnyad pröfning af de nu bevarade handskrifternas beskaffenhet och förhållande till hvarandra nödvändig. Såsom ofvan — sid. 6 — blifvit nämdt, utgöras dessa af den norska membranen, de tre isl. pap.-handskrifterna A och B samt cod. holm. 100 fol.[1]). Härtill kunna vi lägga, såsom representant för en fjärde, den svenska Didrikssagan samt några utdrag ur þiðreks saga, hvilka förekomma i Völsunga saga och Mágus saga[2]). Man vet, att vid midten af 17:de århundradet funnos på Island två nu förlorade membraner, Brœðratungu-bók och Austfjarðabók, och af dessa äro de nu bevarade pap.-handskrifterna afskrifna, A omkr. 1650, B 1691 och cod. holm. 100 fol. 1682. Af afskrifterna kan man se, att dessa membraner varit i afseende på anordningen af det hela samt i enskilda uttryck hvarandra mycket lika. Hvad de stycken beträffar, som ur þiðreks saga finnas intagna i Völsunga och Mágus sagorna, så öfverensstämma de närmast med motsvarande delar af AB. Detta bestyrkes af följande uttryck.

Völs. och Mág. s.	*AB.*	*Fno. membr.*
gulli búin ok brún at lit Võls. s. 134,3.	gulli buin AB.	gullbrunat 181,11.
stœrstu „ 134,6.	stœrstu AB.	sterkustu 181,13.
brún „ 134,13.	brun AB.	bryn 180,17.
hann mundi fyrr hætta Võls. s. 135,9.	hann mun letta A (B *om.*)	hann skiliz fyrr við 180,31.
hrõkk Mág. s. 91,6.	hrokkinharr AB.	*saknas* 179,13.

---

[1]) Den sistnämda hafva vi ej närmare undersökt, emedan den innehåller endast en del af sagan och, såsom Storm (Sagnkredsene, s. 99) visat, är en afskrift af B:s original, med hvilken den ock, såvidt vi af en flyktig bekantskap därmed kunna döma, öfverensstämmer.

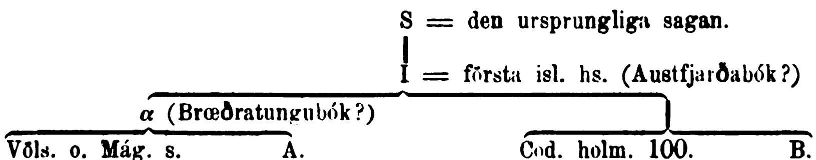
[2]) I Võlsunga sagan, kap. XXII, XXX, XXXII (Bugges uppl.) äro intagna kap. 185, stycken af kap. 347, 348 samt i Mágus saga kap. 37—39 (Köpenh. 1858) stycken ur kap. 183, 184, 14, 172, 175. Den sistnämda utgör en yngre redaktion af sagan. En äldre är nyligen utgifven af Cederschiöld efter en hs. från 1300-talets början; i denna saknas ställena ur þiðreks saga, hvilka således härleda sig från förf. till den yngre red. Dock har äfven förf. till den äldre red. känt samma saga, eburu några egentliga citat ej förekomma; ty samma personer nämnas (und. Erminrek och Sifka) och dessutom Attila jarl, Gunnars och Högnes bröder samt Isungs söner.

Völs. och Mág. s.	*AB.*	*Fno. membr.*
hár, kurteiss í öllum vexti Mág. s. 91,7.	har ok kurteiss i ollum vexti A; kurteiss B.	haligr at ollum uexti. syndum kurteiss 179,14
ágjarn „ 91,9.	agiarn AB.	*saknas* 179,18.
bjartan sem snjá „ 92,7.	hvitan sem sneo A *och* cod. holm. 100; hvitan B.	hvitan sem nepor (nefor) 174, not. 10.

Dock synas de stå närmare A än B, hvilket följande uttryck antyda.

Völs. och Mág. s.	*A.*	*Fno. membr. och B.*
stórbeinótt Völs. s. 134,12	storbeinott.	stor bein 180,16.
snör „ 134,13	snioll.	huoss 180,16.
sem tveir menn væri à at sjá Völs. s. 134,14.	sem þrennar se a at sja.	sem .iii. menn se a þyct 180,20.
á úvart „ 135,7.	a uvart.	at ovorum 180,30.
hvítr á hár Mág. s. 92,5.	var hvitr a har.	hafði huit har 174,12.

Handskrifternas förhållande till hvarandra skulle således för den isländska gruppen få följande utseende.

Oafsedt de mellanleder, som kunna hafva funnits, synes intet hinder vara att antaga, att Austfjarðabók varit I och Brœðratungubók α [1]).

[1]) Det gifves dock en svårighet med afseende på detta schema för handskrifternas inbördes förhållande. I Mágus saga förekommer uttrycket *ok sveip í* (sid. 91,12) motsv. membranens *oc nockorr sueipr i* (sid. 179,27), under det att intet motsvarande finnes i AB. Man kunde häraf frestas att antaga en gemensam handskrift för citaten i Mágus s. och för membr., afvikande från AB:s original, men detta skulle leda till förkastande af vår ofvan meddelade, mycket antagligare uppställning, och vi måste därför anse, att det är en tillfällighet, att uttrycket saknas både i A och B, beroende därpå, att afskrifvarne ej förstått uttrycket och därför oberoende af hvarandra uteslutit detsamma.

Vi öfvergå till den norska membranen. Angående sättet för dess tillkomst har hittills, såsom redan nämdt är, endast en mening gjort sig gällande, nämligen den af Unger framstälda och af Storm vidare utvecklade, att membranen i sitt nuvarande skick härleder sig från de sista afskrifvarne. Enligt den sistnämde har härvid så tillgått, att någon rik herre bestält en afskrift eller bearbetning af þiðreks saga, och skrifvaren no. 2 (se Ungers företal) åtog sig att utföra arbetet dels med egen hand dels med biträde af en annan (skrifvaren no. 1). Men no. 2 — och i hans ställe no. 1 — har, menar han, icke lämnat en blott afskrift af sitt original; han har efter förmåga försökt förkorta och bringa sammanhang i sitt ämne dels genom rättelser dels genom uteslutningar af hela episoder. Sålunda uteslötos Sigurd Svens födelse och ungdom (kap. 152—168) samt hjältebeskrifningen (kap. 171—188). Men han har ej fullbordat arbetet. Fortsättaren — skrifvaren no. 3 — har mera följt originalet, i det han dels inflickat det uteslutna dels återupptagit den af no. 2 bearbetade s. k. Vilkina sagan i dess ursprungligare form, så att denna kom att förefinnas i två bearbetningar[1]). Denna Storms mening kunna vi endast i en punkt biträda, nämligen att no. 2 företagit de uteslutningar, som nyss äro nämda. Men några rättelser och bearbetningar har han icke företagit; allt sådant måste skrifvas på en föregående handskrifts räkning, alldenstund, såsom vi i det föregående visat, membranen i sin helhet är en någorlunda trogen afskrift af en nu förlorad handskrift. Och om vi jämföra membranen med de isl. hss., så finna vi ett tydligt bevis på, att så är fallet. Om vi utginge från det antagandet, att no. 2 är skulden till de olika redaktionernas tillvaro, så skulle vi hafva rätt att vänta, att de isl. hss. icke innehölle några spår till sådana. Men detta är icke fallet, såsom vi strax skola få se. Det är visserligen sant, att de sistnämda framställa sagan i någorlunda sammanhängande skick, men detta härleder sig helt visst från nedskrifvaren af deras original (I), som gjorde till sin uppgift att såvidt möjligt aflägsna hvad som syntes otillfredsställande. Några egentliga tillägg gjorde han härvid icke. Möjligen skulle den förmodan vara berättigad, att den i AB förekommande inledningen ej är ursprunglig. Den saknas nämligen i den sv. öfversättningen och kunde således tänkas hafva saknats äfven i dess original. Då membranen i

[1]) Se Storm, Nye Studier, sid. 311 f.

början är defekt, lämnar den ingen upplysning. Man kan ej häller med säkerhet sluta sig till, hura mycket det är, som saknas i denna. Unger har ansett, att endast ett lägg saknas i början, och stödjer sig härvid på den omständigheten, att nederst på tredje läggets sista sida står IIII, angifvande, att detta är det fjärde lägget. Treutler (Germania, XX, 154) har på grund af verkstäld beräkning kommit till den åsikten, att två lägg måste saknas, och att de två första varit märkta med I, och således IIII angifver det femte lägget. Men det är dock ej omöjligt, att Unger har rätt, om man nämligen vill gifva rum för den gissningen, att membranens första eller andra afskrifvare här företagit en större uteslutning såsom efter kap. 151. Antaga vi Treutlers mening, så måste inledningen förekommit både i membranen och sv. öfvers:s original. Grunden till att den uteslutits i den sv. öfvers. kunna vi ej angifva, men att den ej är den, som Storm antager — Nye Studier, sid. 311, not. —, nämligen att den sv. öfversättaren "bortskar alle Henvisninger til de tyske Kilder", är ganska visst, ty det visar sig, att detta Storms påstående ej är alldeles riktigt. Visserligen förbigår han stundom dessa hänvisningar, men han har behållit dem åtminstone på tre ställen (kap. 335, 7, 339, 18, 357, 12), på hvilka det heter: *thz sægia tyske men.* Oafsedt den osäkerhet, som råder med afseende på inledningen, våga vi påstå, att AB:s original icke varit så särdeles olikt den norska membranen eller dess original. De två redaktionerna af Vilkina saga skulle således hafva funnits äfven i detta. Detta stödjes af följande förhållanden. Vilkina saga har utan tvifvel ursprungligen innehaft sin plats i början af sagan och troligen där den nu står i Ungers upplaga. Ett annat antagande (t. ex. att den stått där no. 3:s redaktion står) motsäges däraf, att händelsernas sammanhang då helt och hållet skulle upphäfvas, vidare att de isl. hss., ehuru i dem åtskilliga omändringar vidtagits (se Ungers företal, s. XIX), dock stödja sig på en hs., som haft Vilkina sagan i början, samt slutligen inledningen tydligen hänvisar till en redaktion, där så varit förhållandet. Det heter nämligen i denna: *Sagan er a þa leið samansett at nefndir eru i fyrstu hofðingiar þeir er raðit hafa londum ok af þeirra nafni kolluð verit þioðin su er þeir hafa styrt ok með þeirra attmonnum siðan* (sid. 2, 23 ff.). Detta träffar just in på Vilkina saga och hvad som yttras i denna: *Sua er þetta riki kallað Villcinaland af nafni*

Villcinus konungs . oc Villcinamenn su þioð er þar byggir (27, 8 ff.)[1]. I AB är det dock icke den första redaktionen af Vilkina sagan, som förekommer, utan den senare, no. 3 tillskrifna. Och liksom i membranen åtföljes den af episoden om Valter och Hildegund (kap. 241—244). Men denna anordning är, såsom vi tro, icke ursprunglig. Detta visar slutet af Vilkina sagan och början af episoden om Valter och Hildegund. Det förra lyder enligt no. 3 (kap. 56, Ungers uppl.): *Heðan ifra er mikill ofriðr millum Hunalandz oc Villcinalandz . oc margar orrostur a Attila konungr við Osangtrix konung Villcinamanna oc uið Valldamar konung Ruzimanna . oc haua ymsir betr. Oc standa nu þessur riki a þa lund nockuara rið;* den senare (kap. 241): *Attila konungr af Susa var bæði rikr oc feolmennr . oc vann morg riki.* I kap. 56 framställer förf. Vilkina sagan såsom afslutad, visserligen med utsikt till att återkomma till henne längre fram; i kap. 241 talas om Attila, såsom om han på länge ej alls varit nämd, och dock har hans historia förekommit i raderna nyss förut. Detta kan ej bero på annat, än att en rubbning i sagans ursprungliga sammansättning blifvit gjord. Och härvid tänka vi att så tillgått, att den som samlade de olika redaktionerna af sagan till ett verk, inflickade den ena redaktionen af Vilkina sagan framför episoden om Valter och Hildegund. Då nu den isl. bearbetaren beslöt sig för att välja denna, så lät han äfven den därefter följande episoden, i hvilken Attila spelar en roll, följa med och sökte aflägsna bristen på en naturlig öfvergång genom att vidtaga några förändringar. Att han ej valde den första redaktionen, kunna vi ej angifva någon bestämd grund till; möjligen var den ej i hans smak, eller ock var hans original defekt.

Vi komma nu till två fall, där lämningarna af olika redaktioner i AB äro tydligare. Det ena är vid skildringen af Osantrix död. Härom finnas i membr. två olika framställningar (kap. 144 och 292). Storm — Nye Studier, sid. 312 — gifver den förklaringen, att no. 2 intog först skildringen af Osantrix död för Vildevers hand (kap. 134—146); no. 3, som på grund af samvetsgranhet måste intaga den ursprungliga redaktionen af Vilkina sagan, "udelod Episoden om Vildever og Osantrix og kunde saaledes uden at skade Sammenhængen omtale Osantrix som levende i Kap.

[1]) Enl. no. 3. No. 2 är här defekt, men att den senare innehållit detsamma, visar sv. öfvers., som dock i st. f. *oc — byggir* har: *thz war tha sider at landit kalladis effter them som landit regerade* (kap. 17, 5 f.).

278 og lade ham falde i Kap. 292. Paa denne Maade bliver der god Sammenhæng i Ozantrix's Historie, og det kan da ikke godt nægtes, at denne er tilsigtet af Skriveren No. 3". Härvid måste man ovilkorligen framställa den frågan: huru kan detta kallas att utesluta? Med lika rätt kan man säga, att no. 3 uteslutit kap. 57—133 och allt öfrigt, som endast förekommer i den del, som faller på no. 2:s lott. Och huru kan detta stå tillsammans med hvad nyss förut af samme författare blifvit yttrat [1]), att no. 3 "følger sin Original Ord for Ord, uden at se for skarpt paa Mening eller Kompositionen; han er derfor som Afskriver betragtet samvittighedsfuld, men har ingen Forfattarærgjerrighed; han inskjød i Texten de udeladte Stykker, uden at se hen til at Sagaen som Komposition led derved?" Jämföra vi den norska membranen med AB, så finna vi, att AB:s original i denna punkt öfverensstämt med membranens. De förre hafva endast företagit den förändringen, att de låta Osantrix undkomma med lifvet och därför uteslutit kap. 145, i hvilket Osantrix död berättas för Attila [2]).

Det andra fallet är vid beskrifningen på Högnes födelse och börd. I membranen äro dessa nämda två gånger på två olika sätt, nämligen i kap. 169 och 170. Här återkommer samma Storms förklaring: no. 2 har bearbetat sagan och alltså äfven denna punkt; no. 3, som var samvetsgrann, intog den ursprungliga framställningen i kap. 169 och strök öfver no. 2:s men återupptog dock denna omedelbart efter kap. 169. Men också här är förhållandet, att båda redaktionerna förekommit i AB:s original, men för sammanhangets skull är den del af kap. 170, som innehåller den andra berättelsen om Högnes födelse, utesluten.

Den föregående undersökningen har således gifvit vid handen, att spåren till de olika redaktioner, som finnas i þiðreks saga, härleda sig från den tid, då ännu icke sagan blifvit öfverförd till Island. De olika skrifvarnes andel i membranens nuvarande sammansättning är alltså obetydlig eller icke större än afskrifvares i allmänhet. Här kan det vara stället att närmare inlåta

[1]) Nye Studier, sid. 312.

[2]) Sv. öfvers. har hållit tillgodo med originalets framställning, och det är ingalunda, såsom Storm menar (Sagnkreds. s. 152), för att undvika motsägelsen, som uti kap. 247, 14 talas om "konungen aff wilcina land", utan att hans namn nämnes, ty detta är en ren tillfällighet, hvilket inses däraf, att Osantrix nämnes några rader nedanför i samma kapitel.

sig på granskning af det sätt, på hvilket hvar och en har behandlat originalet. I det följande meddela vi några ställen, där no. 2 och AB öfverensstämma, under det att no. 3 har en afvikande läsart.

no. 2 [1]).	*AB* (no. 3:s redaktion).	*no. 3.*
nokkot ærende við mik 30,12.	erendi við mik AB.	nockot við oss at tala 29,3.
[gardh *sv. öfvers. kap.* 18,16 [2]).	hus AB.	hus 29,9].
[woxte *sv. öfvers. kap.* 18,19 [2]).	vex AB.	ælsk 29,12].
[.ix. garda i Siæland *sv. öfvers. kap.* 18,22 [2]).	.ix. bu i Sialandi B; .ix. bu i Saxlandi A.	.xii. bu i Sviðioðu 29,16]
yðar faðer 31.16.	þinn faðir A.	*saknas* 32,5.
Sioland 32,9.	Sialand AB.	Suiþioð 32,14.
hæimsens 33,8.	heimsins AB.	rikiss sins 33,4.
Skrottan 34,12.	Serotan A; Skottan B.	Skorottan 34.9.
(ok) innsigli 36,2.	ok insigli A.	*saknas* 35,10.
Villcinalandz 37,13.	Villcinalandz AB.	*saknas* 38,6.
Nv spyrr Osanctrix konongr þæssi tiðænde 39,8.	þessi tiðændi spyrr Osangtrix konungr AB.	þessi tiðændi spyriaz viða um land. oc þat spyrr Osangtrix konungr 39,19.
fiora 55,9.	.iiii. AB.	.iii. 55,2.
sa hæitir Norðungr kongr. hann færr 56,4.	sa het Norðungr. hann ferr AB.	sa ferr 56,1.
lata 56,14.	lata AB.	luka 56,16.
Takum vit annat rað. þat er kurtæislægra. gangu vit utt i grasgarð þinn 57,9.	við skulum gera annat rað miklu fegra. Gongum ut i þinn grasgarð AB.	gongum ut i grasgarðenn. oc er þat mycklu kurteisligra 57,10.
mikkla list 58,1.	mikla list AB.	goða list 57,15.
Gak nu 59,4.	Gack nu AB.	Gakc 58,17.
hæfði 59,16.	hafði AB.	haui 59,9.
konongenom 59.17.	konunginum AB.	fæðr sinum 59,11.
goðr riddare 59,18.	goði riddari B; goði vin A.	goðr drengr 59,12.
sinn gullring 60,6.	sinn gullring AB.	æinn gullring 60,7.

[1]) Ehuru den första redaktionen af Vilkina sagan är skrifven af no. 1, så anföras dock de ställen, som meddelas ur denna, under denna rubrik, emedan man ansett, att no. 2 är "hufvudredaktören" för den del, som skrifvits af no. 1 och 2; no. 3 däremot för det öfriga. Vid de ur no. 2 anförda ställena är raden räknad från strecket, som skiljer de olika red.

[2]) I membr. är här en lucka, hvilken af Unger blifvit ifyld efter sv. öfvers. De inom klammer satta orden hafva af honom återgifvits med *hus* 30,15, *væx* 30,17 och *.ix. bu i Siolande* 30,19, och så har det utan tvifvel stått i membranen.

Vi se således, att på denna lilla del af sagan no. 3 ganska ofta gjort sig skyldig till ändring af det ursprungliga uttrycket, hvilket kvarstått i no. 2 och AB. Hvad vi i denna förteckning särskildt böra fästa oss vid, är, att no. 3 visar en viss böjelse att i synnerhet förändra namnen. Så har han två gånger *Sviþioð*, under att de öfriga hafva *Sioland* (dock har A på det förra stället *Saxland*, som tydligen är en senare förändring), samt *Skorottan* mot no. 2 *Skrottan* och A *Serotan* (där *e* tydligen är missläsning för *c*; B har *Skottan* med uteslutet *r*). En liknande iakttagelse har man tillfälle att göra, om man genomgår den långa förteckningen på öfverensstämmelsepunkter mellan svenska öfversättningen och AB mot membranen. Vi finna där en del namn, som i no. 3 blifvit förändrade eller felaktigt återgifna, såsom *Sangi* för *Slangi*, *Drekanflis* för *Drekanfils*, *Ran* för *Iran*, *Mundinu* för *Mundiu*, *Ulfrað* för *Ulfarð*. Detta visar, att no. 3 visserligen icke alltid är så samvetsgrann.

Vi hafva sett, att þiðreks sagan företer en högst märklig sammansättning. Ännu mer blir detta i ögonen fallande, om man ingår på djupare undersökning af sagans delar och deras förhållande till hvarandra. Om vi våga oss in på denna fråga, så är det ingalunda med något hopp om att kunna lösa denna, så invecklad som den är, utan endast för att uppvisa de stora svårigheter, som härvid möta, och till en del äfven påpeka några synpunkter, från hvilka man skulle utgå, om man vill finna en nöjaktig förklaring af det hela.

De författare, som särskildt sysselsatt sig härmed, hafva kommit till mycket olika resultat. Då Treutler vill se i sagan endast en lös kombination af ursprungligen skilda delar, så anser Storm, som skarpt opponerar sig mot Treutlers uppfattning, att sagan bör betraktas som ett från början sammanhängande helt, och att de ojämnheter och motsägelser som förekomma, bero dels på det olikartade, vidsträckta material, af hvilket den blifvit sammanfogad, dels senare afskrifvares försök till bearbetning af densamma. Storms förklaring synes vara den enda riktiga, men då han vill låta afskrifvarne af membranen bära skulden till de flesta inkonsekvenserna, så måste vi anse, att dessa hafva sitt ursprung längre tillbaka och att de funnos redan innan sagan öfverfördes till Island. Redan i det föregående hafva vi påpekat detta. Vi hafva sett, att i AB:s original Vilkinasagan varit förbunden med episoden om Valter och Hildegund, såsom förhållandet är med den senare redaktionen i membranen, men att

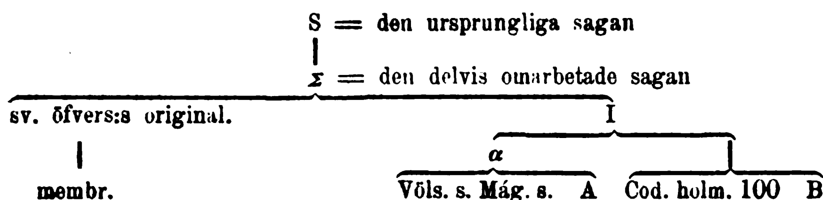
detta icke kan vara ursprungligt. Detsamma gäller äfven den två gånger återkommande skildringen af Osantrix död. Vi anmärkte äfven, att i AB lämningar finnas till de tvänne framställningarna af Högnes födelse (kap. 169, 170). Den ursprungligare af dessa är den, som förekommer i kap. 169. Högne var nämligen enligt Nibelungenlied son till Aldrian (ej till Irung), men kap. 170 är så till vida fullständigare, som Högnes moder, *Oda* (ty. *Uote*), nämnes vid namn. I kap. 169 säges blott, att Aldrian var gift med en rik konungs dotter [1]). Härtill vilja vi påpeka äfven ett par andra egendomligheter, som mött oss. Velents saga (kap. 57—79) förekommer i AB uti en från membranen afvikande redaktion. Då vi nu erinra oss, att i membranen denna episod följer omedelbart efter Vilkinasaga, så ligger det nära till hands att antaga, att vi här hafva en sammanhängande omarbetning från början till kap. 80. Berättelsen om Ake Aurlungatraustes död i kap. 275 står ej i det ringaste sammanhang med det föregående. Några sidor förut har det nämligen omtalats, att Ake var släkt med Erminrek och gift med Bolfriana, men det oaktadt framställes alt i kap. 275 som obekant. Detta visar, att detta kap. ursprungligen icke har följt efter kap. 274, eller rättare, att det föregående (Iron jarls saga) ej står på sin rätta plats. Ty det synes ej vara möjligt att lösrycka kap. 175 från det följande, i hvilket Akes två söner omnämnas och Viðgas giftermål med Bolfriana förutsättes som bekant. Det är väl då troligt, att detta kap. egentligen bör betraktas som inledning till följande episod. Till de mindre tillfredsställande delarne af sagan hör äfven den s. k. hjältebeskrifningen (kap. 171—188). Ehuru denna utan tvifvel till sitt innehåll i mycket är ursprunglig, så kan den dock i sin nuva-

---

[1]) I berättelsen om Högnes och Gunnars släktskapsförhållanden råder för öfrigt stor oreda. I Nib. lied är *Hagene* son till *Aldrîân (Aldrîânes kint* strof. 1539, 1753, Bartsch uppl.) och har tillnamnet *von Tronege*, hvilket han också har i den norska sagan på tre ställen (sid. 331, 334, 358). återgifvet med *af Troia*. Däremot äro *Gunther* och hans syskon *Gernoz*, *Giselher* och *Kriemhilt* enl. Nib. lied barn till *Dancwart* (ursprungligare i andra dikter *Gibeche)* och *Uote*. I norska sagan hafva alla blifvit barn till *Aldrian* och *Oda*. Orsaken till denna sammanblandning är utan tvifvel den, att enl. den inhemska traditionen Gunnar och Högne voro bröder, och denna har då inverkat på þiðreks saga. Dock förekommer icke, såvidt vi funnit, epitetet Aldrians son tillagdt någon annan än Högne (t. ex. sid. 221, 314).

rande form ej vara det eller stå på sin rätta plats, då bland kämparne upptagas sådana som Sigurd och Ecka, af hvilka den förre vid det tillfälle, som det är fråga om, ej var i þiðreks följe, den senare var hans fiende.

Ofvan berörda inkonsekvenser gör det nödvändigt att antaga, att vi i alla de nu bevarade handskrifterna af þiðreks saga hafva lämningar af olika redaktioner. Men att här närmare inlåta oss på frågan om hvad som bör betraktas som ursprungligt och hvad icke, måste vi lämna å sido, då därför fordras en vidlyftig undersökning af þiðreks sagans tyska källor. Enligt den åsikt vi framstält, skulle de olika handskrifternas ursprung och inbördes förhållande kunna angifvas på följande sätt:

Möjligen befintliga mellanleder äro här ej tagna i betraktande.

I Upsala Universitets Årsskrift har utkommit:

Edman, L., Zur Rection der Deutschen Präpositionen. *2: 75.*

Geijer, P. A., Étude sur les Mémoires de Philippe de Commines. *1: 25.*

Kempff, Hj., Kaniken Gamles Harmsól, Öfversättning och Förklaringar. *1 kr.*

Klockhoff, Osc., Partalopa Saga, för första gången utgifven. *2 kr.*

Landtmanson, C. J. G., Undersökning öfver Språket i skriften: "Um Styrilsi Konunga ok Höfdinga". *2: 10.*

Leffler, L. F., Några Ljudfysiologiska Undersökningar rörande Konsonantljuden. I. De Klusila Konsonantljuden. *1: 75.*

——, Om V-Omljudet af *i*, *i* och *ei* i de Nordiska Språken. I. Om V-Omljudet af *i* framför Nasal. *2 kr.*

——, Om 1607 års upplaga af Uplandslagen. *75 öre.*

Lidforss, W. E., A Survey of the English Conjugation. *35 öre.*

——, Beiträge zur Kenntniss von dem Gebrauch des Konjunktivus im Deutschen. *70 öre.*

Linder, N., Om Allmogespråket i Södra Möre Härad af Kalmar Län. *3: 15.*

Ling, A., Sur les Verbes Forts des Langues Romanes. } *Tills.*

——, Saggio su' Pronomi Personali della Lingua Italiana. } *1: 25.*

Lundgren, M. F., Spår af Hednisk Tro och Kult i Fornsvenska Personnamn. *1: 50.*

Noreen, Ad., Fryksdalsmålets Ljudlära. *1: 50.*

——, Om Behandlingen af Lång Vokal i förbindelse med följande Lång Konsonant i de Östnordiska Språken. *50 öre.*

Petersson, A. M., Sur les Phrases Conditionelles de la Langue Française. *45 öre.*

Richert, M. B., Försök till Belysning af Mörkare och Oförstådda Ställen i den Poetiska Eddan. *1 kr.*

Sidenbladh, K., Allmogespråket i Norra Ångermanland. *1: 35.*

Säve, C., Om Språkskiljaktigheterna i Svenska och Isländska Fornskrifter. *25 öre.*

Tamm, Fr., Om Fornnordiska Feminina, afledda på *ti* och på *iþa*. *1: 25.*

——, Om Tyska Ändelser i Svenskan. *1 kr.*

Uppström, W., Gotiska Bidrag, med särskild hänsyn till de Ambrosianska Urkunderna. *75 öre.*

Pris 50 öre.

